
Zemřel profesor Jan Sokol

"Jan Sokol byl z těch všímavých a věřím, že je o něj postaráno", píše v nekrologu zakladatele FHS UK děkanka Marie Pětová.

S hlubokým zármutkem oznamujeme, že zemřel profesor Jan Sokol, zakladatel a první děkan naší fakulty, filosof, učitel, překladatel, disident i politik. Profesor Sokol se narodil 18. dubna 1936 v Praze Janu Sokolovi a Jiřině Sokolové, roz. Nušlové, otec byl hradním architektem a rektorem Uměleckoprůmyslové školy, maminka vystudovala dějiny umění. Spolu se svým bratrem Václavem (ilustrátorem a výtvarníkem) vyrůstal v prostředí živé katolické víry, která ho nesla celým životem.

Vyučil se zlatníkem, protože nemohl z kádrových důvodů studovat střední školu; na řemeslo a zlatnickou dílnu ale vzpomínal rád. Zaměstnání mechanika ve Výzkumném ústavu vakuové elektrotechniky mu umožnilo navštěvovat večerní kurzy SVVŠ, kde složil v roce 1958 maturitu. Jako jemný mechanik pracoval v dílně na Fakultě technické a jaderné fyziky UK, kde stavěl lineární urychlovač. V roce 1961 se oženil s Františkou Patočkovou, dcerou filosofa Jana Patočky. Měli spolu tři děti.

Překážkám navzdory

Navzdory dalším kádrovým překážkám začal v roce 1963 studovat Matematicko-fyzikální fakultu UK, ve 4. ročníku však studia zanechal. V té době již vedl ve Výzkumném ústavu matematických strojů vývoj programových systémů. Jakkoli napsal i několik knih a článků o počítačích, moderní výpočetní techniku využíval i v pozdním věku a byl velkým příznivcem a též editorem internetové Wikipedie, hlavní zájem Jana Sokola patřil oborům humanitním. V šedesátých letech se seznámil s Jiřím Němcem a spolu patřili k výrazným představitelům křesťanského intelektuálního disentu. Organizovali semináře v Jirchářích, na něž pak navázaly „nietzscheovské“ bytové semináře. Zabýval se filosofií, biblistikou a překládal díla Teilharda de Chardin, C. Tresmontanta, I. Prigogina, M. Heideggera, H. G. Gadamera, E. Lévinase a dalších. Psal do časopisů Tvář a Via. V letech 1965–1979 se podílel na ekumenickém překladu Nového Zákona. Patřil k prvním signatářům Charty 77, několik jeho textů vyšlo v samizdatu.

Politikem bez přípravy

Zásadní zlom pak do života Jana Sokola přinesl rok 1989: Po prvních svobodných volbách se ocitl, jak sám říkal „náhle a zásadně nepřipraven“, ve velké politice. V roce 1990 byl zvolen místopředsedou Sněmovny národů Federálního shromáždění a mluvčím Občanského fóra. V roce 1998 se stal ministrem školství v Tošovského vládě, po volbách pak pokračoval jako poradce ministra. V roce 2003 kandidoval na úřad prezidenta republiky jako bezpartijní kandidát vládní koalice.

Prvním děkanem FHS

Ve svobodných poměrech začala pro Jana Sokola i jeho oficiální publikační a akademická dráha. V obnoveném časopisu Přítomnost byl od roku 1990 členem redakční rady a na krátký čas i šéfredaktorem. Na Pedagogické fakultě UK začal v roce 1991 přednášet filosofii a antropologii, od roku 1993 i na Filosofické fakultě UK a na Institutu základů vzdělanosti UK. Zároveň sám studoval. V roce 1993 obhájil diplomovou práci na téma Člověk a svět očima Bible, následujícího roku získal titul CSc. prací Mistr Eckhart a středověká mystika a v roce 1995 obhájil disertační práci Malá filosofie člověka. Roku 1997 se pak habilitoval (kniha Čas a rytmus). V roce 2000 byl jmenován profesorem v oboru filosofie výchovy, stál u založení Fakulty humanitních studií a stal se jejím prvním děkanem. Na své alma mater učil až do roku 2020. V zimním semestru 2008/2009 přednášel etiku a lidská práva na Harvardově univerzitě. Jan Sokol byl oceněn řadou vyznamenání, byl např. nositelem francouzského Řádu čestné legie, v roce 2016 obdržel Zlatou medaili Univerzity Karlovy a Cenu Nadace Dagmar a Václava Havlových.

Jednoduše a srozumitelně

Profesor Sokol je autorem řady knih, kromě již citovaných např. Moc, peníze a právo, Malá filosofie člověka, Filosofická antropologie. Člověk jako osoba, Antropologie a etika, Člověk a náboženství, Etika a život – jejich názvy pojmenovávají zároveň témata, kterým se věnoval ve svých kurzech. Přednášková činnost profesora Sokola se však zdaleka neomezovala na akademické prostředí. Přednášel velmi ochotně a rád různému publiku a přednášel krásně. Byl

například pravidelným hostem Akademických týdnů v Novém Městě nad Metují, jezdil na střední školy - všude ho rádi zvali a rádi poslouchali. Měl totiž dar mluvit jednoduše a srozumitelně i o věcech složitých a obtížných, ba o těch nejtěžších. Jeho hlas bude chybět nám všem – bude chybět ve veřejném prostoru, do kterého zazníval k aktuálním tématům až do poslední chvíle. Vždy jasně, racionálně a moudře, s nadhledem i trochou humoru.

Život jako dar

Leitmotivem jeho poslední knihy – souboru článků, esejů a glos nazvaného Dluh života – je pojetí života jako daru, který jsme si sice ničím nezasloužili, ale máme se o něj jako o svěřené dědictví starat. Dědictví, „za které se neplatí, a přece má člověk jakýsi nepsaný závazek, aby to všechno poslal dál, dětem, žákům a studentům, těm, kdo přijdou po nás,“ napsal. A tomu svému závazku dostal Jan Sokol bezpochyby měrou vrchovatou. Jeho knížka Jak jsem se měl na světě (knižní vydání jeho rozhlasových vzpomínek) končí větou: „A kdo si všiml toho, jak o něj bylo a je v životě postaráno, nemá žádný problém spolehnout se, že tomu tak bude i tehdy, až jednou umře. Že si to nedovede představit – na tom přece vůbec nezáleží.“ Jan Sokol byl z těch všímavých a já věřím, že je o něj postaráno i nyní.

Autor: Marie Pětová, děkanka Fakulty humanitních studií UK